

Angleška armada več stotisoč dospela na francosko ozemlje

Premier Daladier naznanil reorganiziranje
vlade. Francoske čete obkrožile Saarbrücken. Poljaki se umikajo pred nemško oboroženo silo. Nemški topovi in bojna letala bombardirajo Varšavo in polovica mesta je v razvalinah

14. sept.—Več stotisoč angleških vojakov se je izkrcalo na francoskem ozemlju brez težav. Vest o prihodu vojakov je bila objavljena v tiskanih medijih, da je premier Daladier reorganiziral svojo vlado in da francoske čete še vedno prodirajo v Saarski dolini. Na zasedle nadaljnji kos francoskega ozemlja in obkrožile Saarbrücken, glavno mesto Poljske.

Francoske in angleške bojne čete so blokirale Nemčijo. Nemški parnik se ni prodrl na sever, dočim se lov na nemške podmornice nadaljuje. Reorganiziranjem kabineta Daladier konsolidiral narodno obrambo in povečal število vojakov na 21. Socialistična stranka, kateri sta bili ponudeni podrejene pozicije v vladi, je odklonila sodelovanje. Marchandeu, justični minister, Louis de Chappellaine, minister trgovske mornarice; Raymond Patenotre, ekonomski minister, in Jean Zay, prosvetni minister, so izstopili iz starega kabineta. Vsi drugi ministri so ostali na svojih položjih.

14. sept.—Nemški milicionisti večkrat so danes zjavili, da je odprna sila angleške armade zlomljena. Varšava, glavno poljsko mesto, je obkrožena od vseh strani in ni mogoče preiti uničenje. Na vzhodni strani reke Vistule nemške čete prodre do mesta, ki leži 90 milj južno od Varšave. Prve nemške kolone so dosegle do Lvova, drugega mesta poljske Ukrajine. To mesto je oddaljeno samo 100 milj od ruske meje.

14. sept.—Poljske čete se umikajo pred nemško armado na vsej fronti. Obrambna črta na vzhodni strani mesta je bila pretrgana v več krajih. Upanje, da bi Poljaki vzdržali pritisk nemške vojske, je izgubljeno.

Nemški vojski letalci so napadli na bombami Modlin, Bialy, Gniezno, Klodawa, Lublin in druga poljska mesta v ozadju. Nemške poljske obrambne čete so ubile in ranile več stotisoč ljudi in zantile poljske prebivalce je zavladala panika. Vse ceste so natrpane z vojnimi vozili. Enajst poljskih visokih uradnikov, med temi Evgen Jankowski, podpredsednik vlade in finančni minister, prekoračili mejo na jugu in begli v Rumunijo.

Budimpešta, Ogrska, 14. sept.—Slika Varšave, kakršna je bila pred napadom, je bila objavljena v razvalinah. Bombe so porušile vse hiše v večini mestskih distriktih. Med žrtvami je veliko žensk in otrok. Stefan Starzynski, župan Varšave, se vedno poziva ljudstvo, da ostane mirno. "Vojna, kakršna je zdaj, je barbarstvo," je v svojih apelih. "Nemci nam namenjajo, da zastupijo poljsko dušo s svojo propagando. Branilci Varšave so vsi junaki."

Neki drugi govornik na varšavski radiopostaji je naznanil, da so nemške čete pogubile več vojakov v bližini Varšave.

Martin prejel denar od Forda!

Izjava bivšega Martinovega stražnika

Detroit, Mich.—(FP)—Harry A. Elder, bivši telesni stražnik Homera Martina, je v zapriseženi izjavi, katero je objavila unija združenih avtnih delavcev, včlanjena v Kongresu industrijskih organizacij, dejal, da je Martin prejel denar od Ford Motor Co. Izjava pravi, da je John Gillespie, Fordov zaupnik, poslal Martinu zavitek bankovcev v vsoti več tisoč dolarjev. Zavitek je Martin odprl v sobi hotela Eddyston v Detroitu v Elderjevi navzočnosti. To se je zgodilo v zadnjem maju. Ko je Martin odprl zavitek, je vzkliknil: "Spet sem dobil denar od Forda, veliko denarja!"

Martin je povedal Elderju, da dobiva denar tudi od Harryja Bennetta, načelnika Fordove policije. Izjava razkriva tudi druga dejstva v zvezi z Martinovimi aktivnostmi. Elder, bivši šerifski deputij, je dejal, da je večkrat spremljal Martina v Bennettov urad. Bennettovi avtomobili in šoferji so bili na razpolago Martinu in so ga vozili, karor je hotel iti.

Elderja je Martin nagovarjal, naj najame pretepače za napad na Emila Mazeyja, Walterja P. Reutherja, Johna Ringwalda in druge militantne voditelje avtnice CIO. Pretepači naj jih tako, da jih bodo morali poslati v bolnišnico. Martin mu je dal tudi \$250 z naročilom, naj gre v St. Louis in tam najame pobojnike. Elder je to storil, toda predno so mogli izvršiti svoj načrt, so bili pobojniki aretirani. Policija, ki jih je prišla, je dobila pri njih revolverje in drugo orožje.

Martin je hotel dobiti tudi listo imen članov avtne unije. To naj bi Elder ukradel v tiskarni Safran Printing Co. On je za to delo zahteval \$2000, kar je Martin obljubil, toda obljube ni izpolnil in tako je načrt izpodeltel.

Elder je dalje izjavil, da je on skrival Josepha Greena, Martinovega pobojnika, ki je streljal na stavarke, člane unije CIO, pred tovarno Briggs Mfg. Co. v Detroitu. Eden stavar je bil ranjen v streljanju. Martin se je zvezal tudi s "fathom" Coughlinom, radijskim pridigarjem, v boju proti uniji CIO. Martin je upal, da bo s Coughlinovo pomočjo uničil unijo.

Washington, D. C., 14. sept.—Državni departmet je včeraj objavil telegram A. J. Biddla, ameriškega poslanika na Poljskem, v katerem je rečeno, "da nemški letalci pobijajo civiliste." Predsednik Roosevelt je ob izbruhu nemško-poljskih sovražnosti apeliral na bojevnike, naj ne pobijajo civiliste. Od vseh je dobil odgovor, da bodo upoštevali njegov apel.

Biddle poroča v telegramu o nemških letalskih napadih na stanovanjske hiše, železniške vlake, ki vozijo begunce, bolnišnice in druga poslopja. Več tisoč civilnih prebivalcev je bilo ubitih in ranjenih pri teh napadih.

Zadnje vesti

Drhal napadla zamorske delavce

Nagrada za prijetje napadalec razpisana

Cranbury, N. J.—(FP)—Letaki z naznanilom nagrade v vsoti \$100 za informacije, ki bi rezultirale v aretaciji in obsodbi voditeljev drhal, ki je napadla in silovito pretepla sedem zamorskih delavcev, so se pojavili tu in v okolici. Nagrado za prijetje napadalec je razpisala Delavska obrambna liga.

Državna policija še ni prejela nobenega napadalca. Tu sodijo, da policija štiti voditelje drhal, ker so sinovi bogatih staršev. Zamorci so razkačeni. Oni pri poveljujejo, kako so belopolci z maskami na obrazu ponoči navlili na njih barake, jih izgnali in pretepli.

Zamorci prihajajo iz južnih držav v New Jersey vsako jesen, ko farmarji potrebujejo delavce pri pospravljanju pridelkov. Nekateri ljudje ne vidijo radi zamorcev v svoji sredi in trdijo, da bi farmarji imeli dovolj belopolnih delavcev, če bi jim plačevali dostojne mezde. Tega nočejo in to je vzrok, da zamorci prihajajo sem iz južnih držav, kar izjiva rasno sovražništvo.

Governor A. H. Moore se je posvetoval z državnim justičnim tajnikom Wilentzem in načelnikom državne policije Kimberlingom glede ustavitve prihajanja zamorskih delavcev v New Jersey. Farmarji so takoj protestirali in izjavili, da ne bodo tolerirali vmešavanja državnih oblasti v njihove zadeve. Oni hočejo delavce, ki so zadovoljni z mizerno plačo.

Konferenca premierjev škandinavskih držav

Copenhagen, Danska, 14. sept.—Premierji Švedske, Norveške, Finske in Danske se bodo sestali na svoji konferenci v tem mestu 18. septembra. Razpravljali bodo o načrtih, kako naj te države ostanejo nevtralne v evropski vojni.

Italijanski vojniki dobili zvišanje

Rim, 14. sept.—Italijanski vojniki, ki so dosegli prejemali 40 centimov na dan, bodo odselej prejemali eno liro na dan (pet centov). Fašističnim milicnikom, ki so prejemali osem lir na dan, pa je bila plača znižana na eno liro.

NACIZEM MORA BITI STRT, PRAVI CHAMBERLAIN

Anglija posvarila ameriške države

POROČILO O VOJNIH OPERACIJAH

MOSKVA. — Pravda, uradno glasilo komunistične stranke, je včeraj namignila, da je najbolje, če se Belorusi v severovzhodnem delu Poljske v okrožju Vilne in Ukrajinci v bivši Galiciji in Volhijinji ločijo od Poljske. (Iz tega se lahko sklepa, da sta se Hitler in Stalina dogovorila, da si bosta med seboj razdelila Poljsko.)

BUDIMPEŠTA. — Varšava se po enem tednu strahovitih napadov še vedno drži. Včeraj je prišlo zakasnelo japonsko deževje na Poljskem, ki ima pomagati Poljakom — ako ni že prepozno.

PARIZ. — Francoski vojni stan poroča o nadaljnjih uspehih v Posarju. Večje število Nemcev je bilo ujetih v okolici Saarbrueckena.

BERLIN. — Nacijski generalni štab pravi, da je vojna na Poljskem "za vse praktične svrhe že končana." Dalje pravi, da se je 100,000 Poljakov podalo.

LONDON. — Nadaljnja dva angleška tovarna parnika sta bila včeraj torpedirana in potopljena po nemških podmornicah; skupaj do danes so nemške podmornice potopile 29 ladij. Druga angleška vest se glasi, da so Angličje uničili dve nemški podmornici.

WASHINGTON, D. C. — Izolacionisti so odprli veliko ofenzivo proti Rooseveltu zaradi nameravane revizije nevtralnostnega zakona.

CHICAGO. — Vročina s temperaturo med 90 in 100, kakršne še ne pomeni škakli vremenski biro v tem času, se nadaljuje.

Reorganiziranje japonske vlade

Dostopi do mongolske meje zaprti

Tokio, 14. sept.—Vrhovno poveljstvo armade je v naglici izvedlo reorganiziranje oborožene sile na Kitajskem. General Nišijō, bivši načelnik militaristične vzgoje, je bil imenovan za vrhovnega poveljnika japonske armade na Kitajskem, za podnačelnika pa general Itagaki, bivši vojni minister.

Uradni komunikacije naznanjajo tudi ustanovitev glavnega stana za koordinacijo vojnih operacij na Kitajskem. Ta ima pospešiti konec nenapovedane vojne na Kitajskem.

General Sugijama, bivši vrhovni poveljnik japonske oborožene sile na Kitajskem, je bil imenovan za člana vojnega sveta. To pomeni, da je bil potegnut iz aktivne vojne službe.

Tu je bilo objavljeno naznanilo o zatvoritvi dostopov do mongolske meje, na ozemlje med Mandžurijo in Zunanjo Mongolijo.

DOMAČE VESTI

Čikaške novice

Chicago. — Pred dnevi je tat vlomil v prodajalnico Antona Bakčeta v South Chicagu, ki prodaja čevlje in drugo blago. Razbil je izložbeno okno in naglo pobral nekaj parov tam razstavljenih čevljev, toda nesel jih ni dolgo, kajti policija mu je bila takoj za petami in ga prišla. — Dne 14. t. m. je umrla Jennie Terselič, roj. Krek in doma iz Selc nad Škofjo Loko. Zadel jo je mrtvoud. V Ameriki je bila 32 let in tu zapuša moža, znanelega trgovca, dva sinova in hčer.

Konvencija HBZ

Pittsburgh, Pa. — Šesti dan (11. sept.) zborovanja so delegatje nadaljevali s pravili. Pri točki glede uradnega glasila je neki Slovenec predlagal, naj se v pravilih določi ena stran Zjedničarja za slovensko berilo, odkar je zajednica dobila a pridružitvijo SHZ več sto slovenskih članov. Urednik glasila Milan Petrak je ugovarjal temu in argumentiral je, naj se porazdelitev gradiva prepusti uredništvu. Kadar bo dovolj slovenskega gradiva za eno stran, se lahko dovoli ena stran, kadar ga pa ne bo, ne bo treba cele strani. Večina delegatov je pritrdila uredniku in predlog je propadel.

Calumet, Mich. — Semkaj je prišla vest, da je v Detroitu umrla Margareta Jakše, bivša Calumetčanka in vdova po Matiji Jakšetu, tukajšnjemu staremu priseljencu. Pokojnica zapuša štiri sinove, pet hčera in deset vnukov ter vnukinj. Ona in njen pokojni mož sta bila doma od nekod iz Bele Krajine.

iz Clevelanda

Cleveland. — Mary Virant je doma po stopnicah tako nesrečno padla, da si je zlomila roko. Odvedli so jo v bolnišnico.

Zasedanje ameriškega kongresa

Roosevelt se posvetuje z voditelji

Washington, D. C., 14. sept.—Predsednik Roosevelt je včeraj s posebno proklamacijo sklical izredno zasedanje kongresa, ki se prične 21. septembra. V tem zasedanju bo razprava glede revizije nevtralnostnega zakona in znamenja kažejo, da bodo na dnevni red prišle tudi druge zadeve.

Podmornica Squalus potegnjena na površje

Portsmouth, N. H., 4. sept.—Najbolj značilno delo v pomorski zgodovini je bilo izvedeno včeraj, ko je bila podmornica Squalus, ki se je potopila v zadnjem maju, potegnjena na površje. Podmornica je ležala 240 čevljev pod vodo. Odvlekli so jo tako v pristanišče zaeno s trupli 26 mornarjev, ki so izgubili življenje, ko se je potopila.

Predsednik naglašja v svoji proklamaciji, da interesi ameriškega ljudstva zahtevajo izredno zasedanje kongresa, ne omejnja pa glavnih problemov in vprašanj, katere je treba rešiti. Znano je le, da je on za preklic provizije v nevtralnostnem zakonu, ki prepoveduje pošiljanje orožja in bojnega materiala v vojno zapletenim državam. Opozicija, ki jo tvorijo republikanci in nekateri demokrati, se je že pripravila na boj, da prepriča revizijo nevtralnostnega zakona.

Roosevelt je pozval voditelje demokratov in republikancev v Belo hišo, da se posvetuje z njimi in jim pojasni stališče svoje administracije. Izmed republikanskih senatorjev so bili pozvani Charles L. McNary (Ore.), vodja republikanske manjšine v višji zbornici, Joseph W. Martin (Mass.) in W. R. Austin (Vermont).

Kompanija kapitulirala pred unijo

St. Louis, Mo.—J. C. Penney Co., ki ima več trgovin v tem mestu, se je podala uniji United Retail Employees (CIO) in podpisala pogodbo, ko je slednja zahtevala z otkicem stavke. Pogodba določa zvišanje plače in skrajšanje delovnih ur.

RUSKA POLICIJA LOVI ŠPEKULANTE Z ŽIVILI

Veliko število aretiranih v Moskvi

RUSKI PARNIKI SE VRAČAJO DOMOV

Moskva, 14. sept. — Špolska kampanja proti špekulantom z živili in onim, ki grmadijo živila, se je pričela na povelje vladnih avtoritet. Policija in prosekutorji so bili instruirani, naj podvzamejo odločne korake proti špekulantom.

Tu pravijo, da je bilo že veliko število oseb, pri katerih so našli velike zaloge petroleja, živil in drugih potrebščin, aretiranih. Vse bodo prišle pred sodišče in preti jim zaporna kazena do desetih let.

Lov na špekulante je bil odrejen po navalih na trgovine. Avtoritete trdijo, da je dovolj živil in napovedale so obnovo normalne distribucije potrebščin.

Moskva je zagonetno tiho mesto. Motorni promet po cestah je skoro popolnoma ustavljen. Tisoči tovornih avtov so izginili, kar je posledica mobilizacije oborožene sile. Le malo število potniških avtomobilov je še na cestah. Ponoči se opažajo na ulicah konji iz bližnjih kolektivnih kmetij.

Mobilizacija je bila izvedena. V Moskvi je ostalo malo število vojakov.

Paris, 14. sept. — Vse ruske trgovske in tovarne ladje na poti proti Angliji so bile posvane, naj se takoj vrnejo domov. To poročilo je poslala iz Moskve francoska Agence Radio.

Moskva, 14. sept. — Sovjetska časopisna agencija Taas poroča, da je več poljskih bombnikov prekoračilo mejo pri Mozyru. Ruski letalci so prišli štiri poljska letala na tla. Člani letalskih posadk so bili aretirani.

Jugoslavija postrila kontrolo

Nemci pridržali tovarne vagon

Belgrad, 14. sept. — Z namenom, da začeti svoje devizne rezerve, da se te ne prebremenijo z uvozom produktov in blaga, ki so odveč in v teh časih nepotrebni, je vlada postrila kontrolo nad uvozom blaga. Kontrola vodi posebni odbor pri devizni direkciji državne banke. Ta bo tudi kontroliral izvoz jugoslovanskega blaga.

Uradni krogi so izjavili, da je Nemčija pridržala 7000 jugoslovanskih tovornih vagonov, skoro eno šestino vseh, kar jih ima Jugoslavija, kakor tudi 187 ladij na reki Donavi. Posledica tega je padez izvoza jugoslovanskega blaga v Nemčijo. Vlada zahteva od Nemčije vrnitev vagonov.

Ljubljana, 14. sept. — Tu se je vršila seja banovinskega odbora Jugoslovanske radikalne zajednice. Po seji je bil izdan komunikacija, izrazujoč željo, da se tudi v Dravski banovini (Slovenija) ustanovi nova organizacija na podlagi zakona o ureditvi banovin in prenosu pristojnosti.

Mobilizacija vojaštva v Rumuniji

Bukarešta, Rumunija, 14. sept.—Vlada je priznala, da je delna mobilizacija, odrejena zadnjo soboto, povečala armado na 750,000 mož. Dalje je naznanila, da je izdelala načrt glede evakuacije otrok iz Bukarešte, če bo ta potrebna.

Slika kaže šerifkega deputija, ki vihti količek nad glavami članov tekstilne unije, ki so zastavali v tovarni Barre Wool Combing Co., South Barre, Mass.

PROSVETA THE ENLIGHTENMENT

GLASILO IN LASTNINA SLOVENSKE NARODNE PODPORNE JEDNOTE

Organ of and published by the Slovene National Benefit Society

Subscription rates: for the United States (except Chicago) and Canada \$5.00 per year...

MEMBER OF THE FEDERATED PRESS

Deten v oklepaju na primer (August 31, 1939) poleg vsakega imena na naslovni strani, da vam je s tem datumom potekla naročnina...

Glasovi iz naselbin

Vrnitev iz toplie

Kemmerer, Wyo.—Dne 2. sept. sva se z ženo vrnili iz znanih toplie Lava Hot Springs...

Ko se gre človek kopat v toplie, mu postane koža dokaj mehkejša in pa čista...

Tudi žena se je nekoliko pozdravila in se bolje počuti. Seveda za popolno ozdravljenje...

Zdaj je treba spet delo v rudniku nadaljevati in tudi izven premogokopa, kakor pač po stari navadi...

Vreme pri nas je že bolj hladno in tudi nekaj dežja se nam bogovi že poslali ta mesec...

Okoliški premogovniki so zadnje čase začeli bolj obratovati. To je znak prihajajoče zime...

Anton Tratnik, 267.

Poročilo in naznanilo

South Fork, Pa.—Prav lahko se zapiše, da South Fork je lepo mesto, notri se pride naravnost po cesti...

Westnewtonski fantje so se spoprijeli z našo skupino na dan proslave našega društva št. 345 SNPJ...

Na tem koncertu bo sodelovalo slovensko pevsko in dramsko društvo "Domovina" in tudi naš znani slovenski brooklynski tamburaški zbor...

Nadalje bo poleg drugih zanimivih točk podana tudi spevoigra "Ženili se bomo," katera akoraj gotovo še ni bila uprizorjena...

Proslava našega društva je sijajno izpadla in vseh ozirih in uspeva v moralnem in gmotnem

oziru. "Hvala za poset in še pridite!" tako so rekla naša dekleta...

Sedaj se naše članice vežbajo v zogometu, tako da bodo pripravljene. Prihodno sezono bodo namreč napovedale boj Westnewtončanom...

Dne 16. sept., to je to soboto, bo naše društvo 345 SNPJ privedlo veselico in korist svoje blagajne...

Tisti, ki bo v belih hlačah, bo to naš Francej, ki bo skrbel za red in da ne bomo trpeli žeje...

Kdor si bo zaželel vložko ali sendvič s solato vmes, mo bomo drage volje postregli s to delikateso...

Jakob Rupert, 345.

Srebrni jubilej "Slovani"

Brooklyn, N. Y.—Kot je večini newyorških in okoliških rojakov znano, priredi slovensko pevsko društvo "Slovani" svoj veliki jubilejni koncert...

Nadalje bo poleg drugih zanimivih točk podana tudi spevoigra "Ženili se bomo," katera akoraj gotovo še ni bila uprizorjena...

Proslava našega društva je sijajno izpadla in vseh ozirih in uspeva v moralnem in gmotnem

Od leve proti desni: Leroy A. Lincoln, predsednik Metropolitan Life Insurance Co.; James L. Madden, podpredsednik, in John L. O'Brien, odvetnik te družbe.

orkester. Da bo za lačna in željna grla tudi dobro preskrbljeno v vseh ozirih, ni treba niti omenjati...

Toliko o našem jubilejnem koncertu, ki se bo vršil 8. okt., za danes, natančneje poročilo o programu pa bo objavljeno pozneje.

Za slov. pevsko društvo Slovani: Anthony Svet, tajnik.

Veselica društva Edinost

La Salle, Ill.—Tukajšnje samostojno društvo Edinost privedlo svojo letošnjo jesensko veselico na soboto večer, dne 21. okt. v spodnjih prostorih S.N.D. Uljudno apeliramo na vse člane in rojake ter rojakinje...

John Furar, 98.

Razno iz Cheswicka

Cheswick, Pa.—Tudi iz naše naselbine je treba poročati javnosti, da bo vedela kako se imamo in kaj delamo, če napredujemo ali nazadujemo...

V tej naselbini je precejšnje število rojakov, ki se medsebojno dokaj dobro razumemo. Brezmalna vsi so člani jednote—SNPJ. Z delom pa se ne moremo preveč pohvaliti...

Čitatelji Prosvete poznajo Toneta Zidanška, "očeta Prosvete," po njegovih številnih dopisih v tem listu. Zidanšku se želimo zahvaliti za njegov obisk...

Amerika išče novih bogastv

Polarni raziskovalec admiral Byrd je od predsednika Roosevelta nalog, naj odriše novo v antarktično ozemlje...

Ameriški kongres je odobril za ekspedicijski poseben kredit v znesku 340 tisoč dolarjev. Byrd bo s tem denarjem opremil tri raziskovalne ladje...

Predvidena so tri oporišča nove Byrdove odprave. V vsaki bo ostalo 22 mož, ki živeli na Južnem tečaju leto dni...

Tempora mutantur

Pred nekaj leti je v sovjetski Rusiji roman "Cušima" ruskega mornarja Novič Priboja, ki se je sam udeležil pomorske protijaponske ekspedicijske...

Barva oči je dedna

Francoski raziskovalec de Candolle je v 17 letih uspeh mnogoletnih raziskav o barvi oči...

Po de Candolle je barva oči dedna. O deset odstotkov vseh ljudi ima isto barvo oči, starši, seveda če sta barvi oči pri starših ki...

Univerzalni vitamin

Strokovna revija ameriških kemikov objavlja, da se je posrečilo izolirati v skupini B taminov izcedek, takozvano pantotinsko kislino...

Pred dvajsetimi leti

(Iz Prosvete, 15. septembra 1919) Domače vesti. V Clevelandu je bil ustreljen 28-letni Mike Češnovar...

Delavske vesti. Predsednik Wilson je slihal na jeklarske delavce, naj odlože generalni stavko...

Ameriške vesti. Predsednik Wilson je podal na govorniško turnejo po deželi v interesu mirovne pogodbe...

Iz inozemstva. Italijani so odprto zagovarjali da zasedejo Reko s silo...

Sovjetska Rusija. Moskva poroča o zmagi v Sibiriji in o porazu v južni Rusiji.

Proč z vojnimi profitarji!

Komaj so počili prvi strel Hitlerjeve vojne ob Viali, že so človeški gavrani v Ameriki začeli navijati cene živezu...

Govorice o pomanjkanju kakršnegakoli živeza v Združenih državah v tem času so velika laž, kar potrjujejo vsi odgovorni federalni uradniki...

Predsednik Roosevelt je že povedal, kaj misli o teh profitarjih in povedal je tudi poljedelski tajnik Wallace, ki je slovesno izjavil, da ni najmanjšega pomanjkanja kakršnih živin...

Danes je nekoliko drugače kot je pa bilo pred petindvajsetimi leti, ko so zločinski ameriški profitarji po izbruhu svetovne vojne odirali ameriško ljudstvo...

Zločinako početje ameriških privatnih kapitalistov ne sme uspeti!

Trocki nekaj klepeče

Nešteti množicam, ki se zgražajo nad zvezo Stalina in Hitlerja, se je pridružil tudi stari Leon Trockij...

Kljub sovražnemu razmerju Trockega napram Stalinu v zadnjih desetih letih—v tistem sporu je šlo v glavnem za to, kdo bo nesrečno Rusijo vodil za obroček v nosu...

Med Trockim, Leninom in Stalinom ni načelno nobene razlike, le v taktiki so se razlikovali. Dočim Lenin ni verjel v smrtno kazen za lastne pristaje, ni med Trockim in Stalinom nobene razlike...

Trockij je bil tisti, ki je v januarju 1918 razglašal ustavodajno skupščino v Petrogradu in s tem porinil nož v srce prvemu demokratičnemu telesu v Rusiji...

Stalin je le produkt teroristične boljševiške propagande, ki je starejša kot on. Leninov boljševizem je že od začetka tega stoletja učil, da je za dosego revolucionarnega namena vsako zločinsko sredstvo sveto...

In stari Trockij se danes zgraža nad Stalinom, ki se zvesto drži istih navodil, katere sta Lenin in on dajala komunistom vsa sveta pred dvajsetimi leti!

Mlekaraki farmarji v Mt. Uptonu, N. Y., razvijajo mleko v stavki, katero so oklicali proti mlekarškemu trustu. Uniče CIO in ADF podpirajo farmarje v boju proti trustu.

sil z dopisi v Prosveti in da nas bi večkrat obiskal. Kó bo spet prišel k nam, bo zopet dobil par naročnin.

Naš tukajšnji slovenski klub precej lepo napreduje. Naš klub ima namreč svoj majhen prostor, pred kratkim pa smo kupili en akre zemlje...

Končno izrekam zahvalo Klevelandčanom za obisk. Obiskali so nas namreč Čebulovi. Njihovim prijateljem se zahvaljujem za družčino v Slovenskem klubu v Oakmontu.

Margaret Grum.

Slaba letina bombaža Harwell, Mo.—Cas je, da napišem par vrstic in da povem kako se nam tukaj godi, posebno tistim, ki nam je menda usojeno, da delamo za devetdeset centov...

Ze tri leta nam vremenski bogovi pošiljajo jesensko sušo. Kaj je temu vzrok, menda nihče ne ve. Morda pa bo tako, kakor je dejal neki črnc—v tej okolici jih je mnogo—če bi bolj pridno hodili v cerkev...

Z letošnjo tukajšnjo letino bombaža je tako, da polovica bombaža je bolj slaba. Koruze bomo imeli le toliko, da ne bomo pozabili kakšna je, sena pa tudi polovico manj kot lani...

Se več bi pisal, a se bojim Urške iz Newlona, ki je zadnjič pisala, da ni tako hudo kot piše Lipovšek. Upam, da jo sedaj ne zebe tam gori na hričku, obenem pa pozdravljam vse skupaj, tudi one po Newlorju...

Jakob Lipovšek.

All ste že naročili Prosveto ali Mladinski list svojemu prijatelju ali sorodniku v domovino? To je edini dar trajne vrednosti, ki ga za mal denar lahko pošljete svojemu prijatelju in domovino.

Govice starega kraja

Soviča je najlepši razgled po Pivki. Smrten padec v prepad. Sredi meseca avgusta se je v bližini Godoviča pri Idriji smrtno ponesrečila 63 let stara Marija Bogatajeva. Starica je pasla živino na gmajni. Neka krava pa je zašla in ko se je Bogatajeva o mraku odpravila za njo, je padla v globok prepad kraj pašnika. Zlomila si je tilnik in dobila še druge smrtne poškodbe, ki jim je pri prči podlegla. Ker se do večera ni vrnila domov, so jo ljudje naslednje jutro pričeli iskati. Ko so jo našli, so se morali na vrh spustiti v prepad, da so dvignili njeno truplo, ki so ga nato prenesli v Idrijo, kjer je bilo pokopano.

Huda nesreča. V Morskem pri Kanalu se je pripetila pred dnevi huda nesreča, ki je zahtevala življenje 12 letnega Jožeta Blažiča. V vasi se je ustavil neki osebni avto, ki se mu je pokvaril motor. Ko so ga pričeli popravljati, se je zbralo okrog avtomobila nekaj gledalcev, predvsem radovedne-vaške mladine. Sofer je pri delu menda kadil in ko je iz motorja, ki ga je nazadnje za poskušajo pognal, udarila iskra, je v hipu nastal močan plamen, ki je oplazil Jožeta Blažiča po obrazu, rokah in prsih. Deček je dobil smrtne opekline. Ljudje so mu sicer takoj priskočili na pomoč in ga tudi odpeljali v goriško bolnišnico, a je že nekaj ur pozneje podlegel poškodbam. V Morskem je napravila nesreča globok vtis. Uvedena je bila preiskava, da se dožene, komu je pripisati krivdo za nesrečo.

Prometna nesreča. V bližini Kanala se je pred dnevi pripetila huda avtomobilska nesreča. Neki avto je na ostrem ovinku prehitel manjši vojaški avto. S poslednjim desnim blatnikom je zadel obenj, tako da se je vojaški avto prevrnil. Neki podnaradni in neki vojak, ki sta bila v njem, sta se smrtno ponesrečila. V avtobusu nesreče niso opazili. Šele v Bovcu so karabinerji ustavili avto in arretirali njegovega soferja. Avto je bil iz Nemčije.

Nova grobova. V Trstu sta umrli Marija Ivančičeva v visoki starosti 82 let, v Gorici pa Franja Kodermac, v starosti 50 let.

Pod vrhom Triglava so omejni miličniki arretirali dva turista iz Področja na Korokem. Bila sta Josip Brandel in Pavla Homberger. Očitno sta zašla. Odvedli so ju v Bovec.

Imenovanje. Za podstatovega delegata pri Sv. Križu pri Ajdovščini je bil imenovan Josip Ursini (Ursič). Dosedanji delegat dr. Hieronim Hrobat je postal ostavko na svoj položaj zaradi prezaposlenosti v svojem poklicu.

Ribičeva nesreča. V bližini Labinja je 40-letni zidar Pavel Masenič iz Osorja lovil ribe na protizakonit način. Uporabljal je pri tem razstrelivo. Ko pa si je v čolnu pripravil spet majhno mino, mu je eksplodirala. Masenič je dobil smrtne poškodbe. Z bližnje obale so mu sicer prihitali na pomoč, čim

pa so ga pripeljali v pujsko bolnišnico, je podlegel poškodbam. Masenič je bil zaposlen kot zidar v raškem premogovniku.

Prometna nesreča. V Gorici se je pripetila huda prometna nesreča. Uradnik Josip Nikoletič se je v družbi 19 let starega Albina Čerčiča z motornim kolesom pripeljal iz St. Petra v mesto. Na ostrem ovinku sta se nenadoma zaletela v neki osebni avto. Nikoletiča je vrglo z vso silo proti avtomobilu, tako da si je ob njegovih vratih razbil lobanjo in je bil pri prči mrtev. Čerčiča pa so odpeljali v bolnišnico. Tudi on je dobil smrtne nevarne poškodbe.

Spopad s tihotapci. Na Ledinah nad Idrijo je prišlo pred dnevi do resnega incidenta. Finančni stražnik Marij Fava se je vračal iz službe v vojašnico, ko je v gozdu čul nek sumljiv ropot. Čeprav je nastopila že noč in ni bilo ničesar opaziti, se je stražnik odpravil proti grmovju, iz katerega je čul sum. Ko pa se mu je približal, je nekdo oddal proti njemu strel in ga lahko ranil. Tedaj je stražnik spoznal, da ima opraviti s tihotapci. Oddal je nekaj streliv proti njim, a nikogar ni zadel. Nato se je z vso naglico odpravil v vojašnico. Odpeljali so ga v bolnišnico. Pri preiskavi so dognali, da je imel opravka s tihotapci živega srebra.

Požar. V Lokavici pri Cepovanu je pred dnevi nepričakovano nastal požar na posestvu Antona Suligoja. Ogenj je izbruhnil na seniku. Njegovih vzrokov doslej ni bilo mogoče dognati. Vaščani so bili takoj alarmirani in so po nekaj urah hudih naporov v resnici omejili požar, da se ni razširil na sosedna polja. Senik je pogorel do tal. V njem je bila velika množina sena, ki ga je ogenj uničil. Škodo so ocenili na 15 tisoč lir.

Ogenj uničil avto. V nekaj dneh sta v Trstu na ulici zgorela že dva avtomobila tipa Fiat. O prvem požaru smo že poročali. Drugi požar je nastal 21. avgusta na Galdonijevem trgu. Sredi največjega prometa je moral neki Orsini svoj avto ustaviti, ker je v motorju nastal defekt. Ko je hotel Orsini motor pregledati, je opazil, da sta se v njem vnela bencin in olje. Gasilci so požar sicer pogasili, avto pa je bil skoraj popolnoma uničen. K sreči nezgoda ni imela hujših posledic.

Nemški parnik prevaril zasledovalce. Berlin, 14. sept.—Tu poročajo, da se je parnik Bremen, ki je postal misteriozna ladja, odkar je odplul iz New Yorka pred dvema tednoma, izognil zasegi po angleških in francoskih bojnih ladjah, ki so ga zasledovale, s kamoflažo. Na parniku so postavili nove dimnike, da je izgledal kot britanski parnik Queen Mary, in to ime je tudi nosil na svojih obeh straneh. Parnik se zdaj nahaja na varnem v Murmorskem ruskem pristanišču ob Arktičnem morju.

Rekord septembrske vročine. Chicago, 14. sept.—Val vročine v Chicagu in severnem Illinoisu je včeraj narasel do 98 stopinj, kar je rekord na ta datum za vse čase vremenskega biroja v tem mestu.

Friderik Adler—njegovo žioljenje in dejanje

Ob 60-letni njegovega rojstva po dr. Živku Topaloviču

Naglo beže leta. Mlada generacija, ki je po svetovni vojni prevzela socialistično gibanje v Evropi na svoja ramena, prihaja že v šestdesetletnike. Te dni je dovršil šestdeset let najvidnejši človek iz te generacije, Friderik Adler. Ta obletnica ga je zatekla v položaju tajnika Socialistične delavske internacionale, kjer se nahaja že petnajst let. Naša iskrena želja bi bila, da sodrug Adler kljub težočam, ki mu jih delajo morda leta, po zgledu svojega velikega očeta ostane do konca življenja na najvišjem položaju, ki so mu ga sodrugi in prijatelji vsega sveta zaupali.

Dolžni smo, da mu po vseh deželah izpričamo, da ni naše zaupanje vanj niti danes nič manjše kakor je bilo ob dneh njegove največje osebnosti. Leta naglo beže, ker se vrste vedno novi in novi dogodki, ki so velikega pomena. Zato se naglo pozabljajo bivši veliki dogodki in ljudje v njih. Ali sijaj osebnosti Friderika Adlerja ob koncu štiriletnega svetovnega klanja je tak, da bo ostal viden vse čase svetovne zgodovine.

Velika ljudska revolucija ga je pred koncem vojne osvobodila iz zapore in ga postavila za svojega šefa. Na čelu novoosnovane republikanske vojske je bil Friderik Adler v letih 1919 do 1923 absolutni gospodar Dunaja in Avstrije. V Rusiji so formirali njegov polk in ga sprejeli triumfalno. Friderik Adler je odklanjal vse časti, ki so mu jih ponujali v Avstriji in Rusiji ter se posvečal izključno organizaciji socialističnega gibanja v Avstriji in je potem tudi takoj na splošno željo postal tajnik Socialistične delavske internacionale.

Friderik je sin starega doktorja Viktorja Adlerja, ki je v polovici devetnajstega stoletja prišel v prvo generacijo tvorcev socializma v Evropi; uspelo mu je zediniti delavsko gibanje v Avstriji in postati neoporečni njegov voditelj. V senci starega Adlerja se ne vidi njegov sin Friderik. Friderik se je bavil s študijem fizike in matematike in le skromno s strankarskim delom. Svetovna vojna je pa zatemnila politično življenje. V njej je naglo zamirala demokracija, uvajal se je absolutizem. S trajanjem vojne in kolikor dalje je vojna trajala, je tudi nastajala večja in večja nejevolja med ljudskimi množicami. V milijone gredo ljudske žrtve. Nezadovoljstvo vrve po ulicah velikih mest. Pred praznimi akadišči žene v dolgih vrstah čakajo na koček kruha. Vse moško doraslo prebivalstvo je že tri leta na mejah. Fronta se je ustalila.

Vojske se zasipavajo z oblaki ognja, one pa ostajajo zakopane globoko v zemlji. Nikjer konca vojne. Nikjer sile, ne zunaj ne znotraj, da bi to otrplo življenje pogrnala naprej. Razplet se je začel z Dunaja. Najprej se je razletel absolutizem v Avstriji in od takrat se je jel klopčič naglo odmotavati. V tretjem letu vojne potegne mladi Adler revolver in ubije na Dunaju avstrijskega ministrskega predsednika Stürgkha. Dogodek je zbudil velikansko vznemirjenje po svetu, zlasti pa v Avstriji in na Dunaju. Adler je postal junak sveta, nosilec ideje miru, voditelj protesta proti svetovnemu klanju. Njegov svetovni ugled je postal tako velik, da so ga morali na Dunaju javno vdi. Ali ta proces je dobil ogromen pomen. Izval je mnogo več burje kakor proces Dimitrova. Adler nastopa proti vojnim hujskačem in krivcem. On govori imenu milijonov poginulih, za spasa stotine milijonov poškodovanih državljanov. Ves svetovni tisk je objavil Adlerjeve junaške govore izpred vojnega sodišča. Zanj se je zavzemalo vse, kar je naprednega po vseh državah sveta. Tak je bil pritisk javnega mnjenja; da se vojno sodišče na Dunaju sredi vojne ni upalo obsoditi Friderika Adlerja na smrt, marveč le na ječo (robijo).

Strel Friderika Adlerja je pozivel zamrlo politično življenje. Vlada je bila prisiljena, da je sklicala parlament. Pojavljale so se težnje tlačnih narodov, med njimi tudi Jugoslovancev. Nastalo je splošno politično razpletanje, za njim vojaško, ki je v četrtem letu vojne privedlo do poloma v centralni Evropi. Friderika Adlerja je pa kot velikega triumfatorja osvobodila iz zapore ljudska revolucija. Mi smo se v teh slavnih dneh takoj sestali na Dunaju. Po Adlerjevi želji sem tudi jaz na dvorščih dunajske občine govoril bataljonom nove republikanske vojske ter ogromnim ljudskim množicam po ulicah Dunaja in predmestij. Imel sem takrat priliko videti, kako je bila velika ljubezen delavskih množic do mladega Adlerja, naravnost do obožavanja.

Pa so prišle skrbi novih časov, med njimi največja: razcep socialističnih sil na mednarodni liniji. Friderik Adler je poklical na Dunaj vse socialistične stranke, ki niso podpirale vojno politiko. Zinovjev diktat in zahtevi po slepi podreditvi azijski taktiki razrednega boja, ki je mogla voditi evropski proletarijat samo do poraza do poraza in k zmagi kontrarevolucije, so onemogočili enotnost. Mi smo skupaj z Adlerjem 1923 odšli v Hamburg in ustanovili Socialistično delavsko internacionalo. Teško je bilo iztrgati avstrijski socialni demokraciji njenejga šefa. On pa je napravil to ogromno žrtve. Odrkel se je poststvu velike stranke, da je vladal skromen tajnik internacionale.

V novih bojih in novih skrbih je nekajkrat minilo dvajset let. Sedaj smo na pragu nove svetovne vojne krize. Kljub starosti je potrebno, da so na glavnih odgovornih mestih najbolj preizkušeni ljudje. Zato želimo sodrugu Frideriku Adlerju ne samo dolgo življenje preko šestdesetega leta, marveč tudi, da ga z novo proslavo postavi na mesto, kamor sta ga postavila ljubezen in zaupanje socialistov vseh držav sveta.—Po Delavski Politiki.

Nemški inženirji prihajajo v Rusijo. Moskva, 14. sept.—Nemški inženirji prihajajo v grupah v Rusijo, kjer bodo pomagali pri reorganiziranju sovjetskih industrij. Prva skupina je dospela v Rusijo preko Finske zadnjo soboto. (Nemci so po sklenitvi trgovinskega in nenapadnega pakta povedali svetu, da jih bo Rusija zalagala s surovim materialom v vojni s Poljsko, Veliko Britanijo in Francijo. Blokada Nemčije po zavezniških državah se bo izjalovila, ker ima Nemčija prost dostop do ruskih skladišč.) Govornik na radiopostaji v Moskvi je naznanil kampanjo proti špekulantom. Več oseb je bilo že arretiranih zaradi kopicenja živil in drugih potrebščin. Za špekulante so določene stroge kazni.

Stavka klavniških delavcev v Iowi. Ottuma, Ia.—Tukajšnja klavnična John Morrell & Co. je morala zapreti vrata, ko je unija CIO oklicala stavko. V boju je zavojevalnih 2400 delavcev. Stavka je izbruhnila, ko je kompanija odslavila več delavcev zaradi unijskih aktivnosti.

HUMOR Moderna vzgojiteljica. Gospa: "Iščem dekle, ki bi vsako popoldne peljalo moje otroke na izprehod. Hočete prevzeti to delo?" Vzgojiteljica: "Drage volje, milostiva! Soferski izpit imam."

Ciganska Zandar (cigana, ki beži): "Stoj, cigo! Saj ti ne bom ničesar storil." Cigo: "E, pa stoj ti! Tebe nihče ne goni."

Vijdnost — Pred vrati čaka neki politik že dve uri, gospod direktor! — Vrzite ga ven in se mu oprostite, da niste storili tega že pred dvema urama.

Službena Narodna Podporna Zednota
2637-39 So. Lawdale Ave. Chicago, Illinois

GLAVNI ODBOR
IZVŠEVALNI ODBOR:

Vincent Calkas, predsednik.....2637 S. Lawdale Ave. Chicago, Illinois
F. A. Vidar, gl. tajnik.....2637 S. Lawdale Ave. Chicago, Illinois
Lawrence Gr. Dabek, gospod. tajnik.....2637 S. Lawdale Ave. Chicago, Illinois
John Vagrich, gl. knjigovodja.....2637 S. Lawdale Ave. Chicago, Illinois
John Goshko, upravlj. glavnika.....2637 S. Lawdale Ave. Chicago, Illinois
John Mlak, ureadni glavnika.....2637 S. Lawdale Ave. Chicago, Illinois

PODPREDSEDNIKI:

Andrej Vidrih, prvi podpredsednik.....198 Forest Ave. Johnstown, Pa.
Frank Sulka, drugi podpredsednik.....222 E. 12th St. Cleveland, Ohio
John Paulsoy, 3r. prvi distriktni podpredsednik.....Box 127, Strabona, Pa.
Casimir Zaretski, drugi distriktni podpredsednik.....1827 W. 43th St. Cleveland, Ohio
John Klanski, tretji distriktni podpredsednik.....348 Prospect St., Ogish, Ill.
Edward Tomasi, četrti distriktni podpredsednik.....Box 434, Walsenburg, Colo.

GOSPODARSKI ODBOR:

Math Petrovich, predsednik.....222 E. 12th St. Cleveland, Ohio
Vincent Calkas.....2637 S. Lawdale Ave. Chicago, Illinois
F. A. Vidar.....2637 S. Lawdale Ave. Chicago, Illinois
John Vagrich.....2637 S. Lawdale Ave. Chicago, Illinois
John Goshko.....2637 S. Lawdale Ave. Chicago, Illinois
John Mlak.....2637 S. Lawdale Ave. Chicago, Illinois
Donald J. Letrich.....1827 S. Trumbull Ave. Chicago, Ill.
Joseph Kapan.....2637 S. Lawdale Ave. Chicago, Ill.

POBOLNI ODBOR:

John Goshko, predsednik.....414 W. 2nd St. Springfield, Ill.
Frank Sulka.....222 E. 12th St. Cleveland, Ohio
Casimir Zaretski.....1827 W. 43th St. Cleveland, Ohio
John Klanski.....348 Prospect St., Ogish, Ill.
Edward Tomasi.....Box 434, Walsenburg, Colo.

NAJBOLEŠNI ODBOR:

Frank Sulka, predsednik.....222 E. 12th St. Cleveland, Ohio
John Klanski.....348 Prospect St., Ogish, Ill.
Edward Tomasi.....Box 434, Walsenburg, Colo.

Milijonar financira stalinovske akcije

Velika komunistična založba podpirana

Washington, D. C., 14. sept.—Alexander Trachtenberg, predsednik knjižnega odbora komunistične stranke v Združenih državah in tajnik komunistične časnikarske agenture za Južno Ameriko (Intercontinental News Service), je včeraj povedal pred Diesovim preiskovalnim odsekom kongresa, da je milijonar A. A. Heller iz Chappaque, N. Y., prispeval \$35,000 za komunistično založbo knjig in brošur v New Yorku v zadnjih 15 letih. Pred dvajsetimi leti je bil Heller zastopnik sovjetske komercialne agenture v New Yorku.

Stoletnica znanstvene iznajdbe

Boston, Mass., 14. sept.—Te dni je poteklo sto let, kar je Charles Goodyear iznajdel vulkanizirani kavčuk, iz katerega se je kasneje rodila industrija, ki je danes ena največjih v Ameriki, industrija gumijastih obodov za avtomobile. Ameriško kemikalno društvo je včeraj proslavilo to obletnico s sestankom in ceremonijami.

All ste naročeni na dnevnik "Prosveta"? Podpirajte svoj list!

SOUP'S ON

—V NAGLICI!

• Ako kuhate na električnem štedilniku! Izredni deli—za hitro kuhanje v peči ali na vrhu štedilnika, vam pomagajo pripraviti jedila hitro!

In zapomnite—da je zelo poceni kuhanje z elektriko. Aktualne preizkušnje v Chicagu so pokazale, da so povprečni stroški uporabljenih elektrike za kuhanje samo \$2.18 mesečno.

★

KUHajte Z ELEKTRIKO

Nemški topovi na ozemlju v bližini francoske meje.

